

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt antrieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2020 m. lapkričio 27 d.

Nr. 44 (1402)

Žmogus, stovėjęs Lietuvos valstybės atkūrimo ištakose – dim. plk. ltn. Jonas Kliauza

Visada įdomu, kaip susiformuoja charakteriai žmonių, kurie nebijo tapti lyderiais, prisiimti atsakomybę, tikėti principais ir įkvėpti kitus žmones. Būtent toks įspūdis Lietuvos kariams veteranams susidarė apie Joną Kliauzą, buvusį Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos ir vėliau tapusį Karių veteranų asociacijos prezidentą.

Savanoriškoji krašto apsaugos tarnyba. Vilnius. J. Kliauza - iš kairės antras

Šį charakterį užgrūdino nelengva Jono vaikystė. Pirmuosius trylika metų Jonas augo be tėvo ir be motinos. Jo tėvas Petras Kliauza 1945 m. birželio 8 d. buvo suimtas už dalyvavimą nuo 1936 m. Šaulių sąjungos veikloje, 1941 m. birželio mėnesio sukilime, 1944 m. įstojimą į Lietuvos laisvės armiją ir dalyvavimą jos veikloje ir ginkluotą pasipriešinimą sovietų valdžiai ir nuteistas 10 metų lagerio, 5 metams su teisių suvaržymu ir turto konfiskavimu. Bausmę atliko įvairiuose lageriuose.

Jonas Kliauza gimė praėjus septyniems mėnesiams po tėvo suėmimo 1946 m. vasario 10 d. Jono motinai Natalijai Kliauzienei buvo nelengva jau ir su vyresniu sūnumi Raimundu, ji slapstėsi nuo persekiojimų pas gimines, prisistatydavo kita pavarde. Tikriausiai mama jautė, kad tokiomis aplinkybėmis mažyliui negali suteikti nei

saugumo, nei reikiamos globos. O namos sesuo Julija su vyru Juozu (Petruškevičiais) prieš metus buvo netekę sūnaus. Jie mielai atvėrė glėbį mažyliui, priėmė jį globoti kaip savo sūnų. Jiedu neseniai susituokę dar neturėjo savo namų, tad apsigyveno ištuštėjusiame Jono tėvų name Vabalių kaime, Šačių apylinkėje, Skuodo rajone.

Jo tikra istorija niekas nesidomėjo

Gyvendamas su globėjais, Jonas pabaigė Vabalių pradinę mokyklą, perėjo mokytis į Šačių vidurinę. Metai Vabalių kaime J. Kliauzai išliko kaip vienas šviesiausių prisiminimų. Vėliau, jau būdamas studentu, vasarą grįžęs į tėviškę be galo apgailėstavo, kai vietoje nuostabaus upelio pamatė likus tik griovį ir suniokotas pievas. Sovietų valdžia buvo nusprendusi panaikinti vienkiemius ir darė viską, kad žmonėms būtų nepatogu gyventi, kad jie

Jonas Kliauza

persikeltų į gyvenvietes. Tiesa, namas išliko, bet negrįžtamai sunaikinta aplinka paliko skaudų randą J. Kliauzos širdyje.

1956 m. Jono tėvas baigė atlikti bausmę ir tėvai persikėlė gyventi į Druskininkus, kur pasistatė namą. Ten 1965 m. Jonas baigė Druskininkų vidurinę mokyklą, išvyko į Vilnių ir įstojo į Vilniaus valstybinio universiteto Ekonomikos fakultetą, kurį vėliau baigė ir įgijo ekonomisto finansininko kvalifikaciją.

Universitetas J. Kliauzą suvedė ir su žmona Birute. Duktė Irma baigė M. K. Čiurlionio menų mokyklą, studijavo Lietuvos muzikos akademijoje, baigė Zalcburgo menų universitetą, jai suteiktas Menų magistrės laipsnis. Sūnus Marius baigė Vilniaus Gedimino technikos universiteto bakalauro studijas. Vėliau magistrantūrą Aviacijos institute. Jam suteiktas transporto vadybos magistro laipsnis.

Besimokydamas universitete, J. Kliauza užbaigė privalomąją karinę katedrą. Vienus metus teko tarnauti sovietų armijoje (nuo 1972 m.). Grįžęs iš armijos J. Kliauza įsidarbino Vilniaus statybos ir remonto trestė Materialinių vertybių apskaitos ir mechanizavimo skyriaus viršininku. Nuo 1976 m. iki 1991 m. dirbo Vilniaus inžineriniame statybos institute (VISI).

(keliamą į 8 psl.)

Jam buvo tik aštuoniolika...

1945 m. liepos 7 d. netoli Diržių kaimo (dabar – Ukmergės rajonas, Deltuvos seniūnija) suimti Didžiosios Kovos apygardos (DKA) būrio vadas Jonas Daškevičius-Papūga su kovos draugu Antanu Šiška-Rytu. Iš Gelvonų areštinės jiedu pabėgo. Tačiau nepasisėkė: jau rugpjūčio 10-ąją vėl suimti. Po trijų savaitių parodomajame teisme Ukmergėje sovietinio Karo tribunolo nuteisti mirti. Antanui pagal malonės prašymą bausmė pakeista 20 metų katorgos. Jonas malonės neprašė: spalio 25-ąją buvo nužudytas NKGB vidaus kalėjime Vilniuje. Palaikai užkasti masinėje kapavietėje Tuskulėnuose. Jam tada tebuvo aštuoniolika...

Jonas Daškevičius-Papūga

Jonas tapo plechavičiu

Antanas ir Marija Daškevičiai gyveno Trakų aps. Žaslių valsč. Putnikų k. Šeima augino tris vaikus: Joną, Juozą ir Genovaitę. Į Bačkonių k., Žiežmarių valsč., jie atsikraustė gyventi 1931 m. Turėjo poros hektarų ūkelį, tačiau Antanas buvo sumanus batsiuovys. 1936 m. jam mirus, Marija sunkiai vertėsi.

Bačkonyns – kaimas už 5 km į rytus nuo Žiežmarių (Kaišiadorių r.). Žinomas nuo 18 amžiaus vidurio. Pokario metais kaime buvo 25 sodybos, gyveno 125 gyventojai.

Jonukas yokiečių okupacijos metais baigė Žiežmarių pradžios mokyklą. Trys vaikai su motina pradėjo sunkią odisėją po Lietuvą – karo metais ieškojo laimės Jiesioje prie Kauno.

Straipsnį skaitykite kitame numeryje

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2021 metams

Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 26 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117.
Kaina: 1 mėn. – 3,67; 3 mėn. – 11,02; 6 mėn. – 22,03; 2 mėn. – 44,06 euro.

Trys tragiškiausios pandemijos istorijoje

Juodoji mirtis plito tiek per sąlytį su užkrėstais gyvūnais ar žmonėmis, per žaizdas, taip pat ir oro keliu, kaip įprasta įvairiems virusams. Epidemijai palanku buvo ir tai, kad tuo metu, ypač kalbant apie paprastus žmones, praktiškai nebuvo laikomasi asmeninės higienos, daug kur žmonės gyveno didelėmis grupėmis, labai glaudžiai.

Pabaiga. Pradžia Nr. 43 (1401)

Pandemija paprastai pasireiškė dviem pavidalais. Kaip buboninis maras, kuris dažniau sklisdavo per tiesioginį kontaktą su užkrato nešiotojais, taip pat dažnai patekdavo per žaizdas ar net blusų įkandimus. Pirmasis jo simptomas būdavo ištinę limfmazgiai. Jau kitoje ligos stadijoje pradėdavo kankinti sunkus plaučių uždegimas. Teigiama, kad nuo buboninio maro mirėdavo kiek mažiau nei keturi iš penkių sergančių žmonių.

Maro daktaras

Kita maro atmaina – plaučių maras. Jis daugiausia buvo perduodamas oro keliu ir pasireiškėdavo kaip plaučių uždegimas, kurio pagrindiniai simptomai: didžiulis karščiavimas, galvos skausmas ir atsikosėjimas krauju. Nuo šios maro atmainos mirėdavo devyni iš dešimties ligonių.

XIV amžiuje medicina Europoje buvo stagnacijoje. Ji buvo tapusi pernelyg teorinė ir ignoravo eksperimentų, klinikinių tyrimų svarbą. Aišku, gydytojų darbą labai apsunkino itin menkas žmonių supratimas apie higienos svarbą. Dažnai valstiečiai gyvendavo toje pat palatėje, kaip ir gyvuliai, aplink šmirinėjo žiurkės.

Nepamirškime, kad net ir miestuose išmatos dažniausiai buvo išpilamos gatvėse, laukiant lietaus. Visur tvyrojo bjaurus kvapas ir viena iš svarbiausių hipotezių tapo tai, kad svarbiausia maro priežastis – „prastas oras“. Todėl pagrindine rekomendacija tapo išvežti sergančius į vietą, kur švaresnis oras, dėti ligoniams prie nosies gėlių ar specialius kvapus.

Jau netrukus iškilo dar viena problema – ką daryti su vis gausėjančiu skaičiumi mirusiųjų kūnų. Veiksmingiausia buvo juos deginti, bet kai kuriuose regionuose tam griežtai priešinosi dvasininkai, kurie reikalavo, kad kūnai turi būti laidojami, nes tai esą reikalauja Bažnyčios mokymas.

Vienas iš atsakų į epidemiją tapo maro daktaro figūra. Kiekvienas miestelis ar net nedidelė bendruomenė išrinkdavo savo maro daktarą. Beje, tai neretai būdavo žmogus, kuris neturėjo jokio medicininio parengimo. Jis perimdavo vadovavimą visai kovai su pandemija konkrečios bendruomenės ar vietovės viduje. Nors pacientams nedaug šie daktarai galėdavo padėti – dažniausiai, taikydavo kraujo nuleidimo procedūrą, tačiau jie atliko svarbias socialines funkcijas – rūpindavosi paciento izoliavimu, o vėliau tuo, kad būtų pasirūpinta ir mirusiojo palaikais.

Paprastai maro daktarai buvo labai gerbiami, nors ir kažkiek demonizuojami. Jie nešiojosi medinę

lazdą, kuri padėjo laikytis socialinio atstumo, o kartais ji buvo naudojama gerokai užtvoti ligoniui, reikalaujant, kad jis nuosirdžiau atgailautų, nes buvo tikima, kad maras – tai bausmė už žmonių nuodėmes.

Maro daktaro pareigybė Europoje egzistavo ne vieną amžių, nes maro bangos vis pasikartodavo. Nuo XVII amžiaus tapo įprasta, kad maro daktaras dėvi specialią apsauginę aprangą, kuri vėliau savo ruožtu tapo vienu iš maro laikų simbolių.

Juodosios mirties padariniai – labai sumažėjęs gyventojų skaičius Europoje. Tačiau dėl to gyvybė nebuvo pradėta labiau vertinti. Priešingai, gerokai padaugėjo religinių persekiojimų ir karų. Ypač daug žmonių išmirė miestuose, kur žmonės gyveno kompaktiškiau. Maras labai skaudžiai smogė pirmiausia medikams ir dvasininkams bei vienuoliams, kurių santykinai mirė daugiausia.

Ispaniškasis gripas

Juodoji mirtis smogė XV amžiuje, bet jos mažesnės bangos vis dar kankino Europą iki pat XVIII amžiaus. Kai jau atrodė, kad bent pavojingiausios ligos yra suvaldytos, prasidėjo didžiausia žmonijos istorijoje pandemija. Ji pareikalavo daugiau aukų, nei ką tik pasibaigęs Pasaulinis karas.

Nors neretai pateikiami skirtingi statistiniai duomenys, bet labiausiai tikėtina, kad 1918–1920 m. laikotarpiu specifiniu gripu užsikrėtė penki šimtai milijonų žmonių, iš kurių mirė mažiausiai penkiasdešimt milijonų, nors neretai pateikiamas ir dvigubai didesnis aukų skaičius.

Paradoksalu, bet net ir šiandien mokslininkai nesutaria, koks tiksliai tai buvo virusas ir kodėl jis plito taip agresyviai. Nėra lengva paaiškinti ir tai, kad ši katastrofa, labai pakeitusi pasaulį, mažai teatspindima ne tik istorijos vadovėliuose, bet ir meno kūriniuose bei literatūroje. Viduramžių Juodoji mirtis, po Pirmojo pasaulinio karo kilusi infliacija ar Didžioji depresija, yra gerokai populiarnesnės temos nei pandemija su primetu pavadinimu.

Šiandien jau praktiškai neabejojama, kad viruso ištakos (ir vėl) Kinijoje. Čia dar 1917-ųjų lapkričio mėn. buvo fiksuoti pirmieji masiniai gripo atvejai. Iš Kinijos virusas plito dviem pagrindiniais keliais.

Vienas – per Šiaurės Ameriką. Virusologai kiekvienos epidemijos metu daug dėmesio skiria „nulinio paciento“ paieškai. Tikėtina, kad šiuo atveju tokiu pacientu buvo vienas iš JAV kariškių Teksase. Jis buvo vienas iš tų, kurie turėjo išvykti į Europą ir prisijungti prie karo veiksmų. Tačiau netrukus jau sirgo šimtai karių. Ne visi sirgo sunkiai ir pri-

imtas sprendimas, kad tie, kurie jau pradėjo sveikti, privalo vykti į Prancūziją kariauti. Kartu su šiais kariais į Prancūziją „išvyko“ ir epidemija.

Kitas viruso kelias iš Kinijos į Europą susijęs su beveik šimtu tūkstančių Kinijos darbininkų, kurie buvo mobilizuoti dirbti tiek Prancūzijoje, tiek Didžiojoje Britanijoje, nes per karą labai trūko darbininkų.

Europoje viruso židiniu tapo Prancūzija, tačiau kažkodėl jis buvo pavadintas „ispaniškuoju“. Taip įvyko dėl to, kad karo metu Prancūzijoje, Didžiojoje Britanijoje, Vokietijoje laikraščiai buvo pakankamai griežtai cenzūruojami ir juose apie joki virusą, gripą nebuvo kalbama. Informacija apie masiškai sergančius gripu žmones pasirodė Ispanijos, kuri nebuvo įsitraukusi į karo veiksmus, žiniasklaidoje ir iš ten paplito po Europą, o siaučiantis gripas pradėtas vadinti „ispaniškuoju“.

Galima išskirti net tris pandemijos bangas. Kai tik virusas pradėjo plisti JAV bei Europoje, stebino labai didelis jo užkrečiamumas. Pavyzdžiui, per trumpą laiką epidemija praktiškai „užkariavo“ Paryžių, taip pat persimetė į Italiją. Beje, istorikai pripažįsta, kad epidemija „apsaugojo“ prancūzus nuo skaudžios vokiečių okupacijos. Vokietijos kariuomenei vadovavęs Ludendorfas savo memuaruose pabrėžė, kad iš jo pergale buvo „pavogta“ ir tai padarė... gripas. Kai vokiečių kariuomenė sėkmingai artėjo prie Paryžiaus ir jau jautė pergalės skonį, netikėtai kariniai daliniai tapo sanitarine zona, nes didesnioji karių dalis susirgo. Žygis, kuris galėjo turėti nemažą įtaką visai karo eigai, buvo sustabdytas.

Antroji epidemijos banga smogė pirmiausia Afrikai ir netrukus Šiaurės Amerikai, Indijai. Beje, būtent ši banga buvo itin skaudi ir Lenkijai. Nuo pirmosios bangos ji skyrėsi kur kas didesniu mirtingumu.

Na, o paskutinė – trečioji – banga, su dideliu mirtingumu, sugrįžo į Europą jau 1919 m. ir tęsėsi lygiai metus, kol pandemija sunyko. Beje, didžiulėms pandemijoms būdinga ne tik staigi pradžia, bet ir netikėta pabaiga – tarsi liga paprasčiausiai imtų ir atsitrauktų.

Plitimo priežastys

Viena iš priežasčių, kodėl „ispaniškasis gripas“ taip sparčiai plito – technikos progresas ir gerokai padidėjęs žmonių mobilumas. Traukiniai, automobiliai, garlaiviai – prieš šimtą metų žmonės pradėjo kur kas daugiau keliauti nei jų tėvai ar seneliai.

Kita vertus, turime atsižvelgti ir į tai, kad prie ligos plitimo labai prisidėjo karas ir jo sukeltas chaosas. Yra nemažai knygų apie tai, kokiomis sudėtingomis, antisanitarinėmis

sąlygomis vyko karas Vakarų fronte, kur kariai daugybę dienų praleido drėgnuose, purviniuose apkausuose. Čia aišku apie ypatingą dėmesį asmeninei higienai kalbėti sunku. Todėl gripui apkasai buvo viena iš palankiausių terpių plisti.

Netrukus karas baigėsi ir infekuoti kariai virusą „padovanojo“ savo artimiesiems.

Galima drąsiai sakyti, kad „ispaniškasis gripas“ buvo pirmasis toks mobilus, sugebantis prasišverbti praktiškai į kiekvieną pasaulio kampelį.

Užsikrėtę „ispaniškuoju gripu“ patirdavo didelės kančias. Ligonio veidas pamėldavo, pakildavo temperatūra, pradėdavo kankinti skaudus kosulys. Panašu, kad ligos inkubacinis periodas buvo labai nedidelis, ji išsivystydavo per dieną ar net kelias valandas. Nors paprastai tokios epidemijos pavojingiausios tiems, kas turi silpniausią imuninę sistemą: vaikams ir senjorams, tačiau šįsyk buvo kitaip. Daugiausia nuo „ispaniško gripo“ mirė jauni, regis, stiprūs vyrai ir moterys. Kaip paaikškino medikai, „meškos paslauga“ padarė būtent imuninę sistemą ir per didelis antikūnų skaičius organizme, kas ir sukeldavo specifinį plaučių uždegimą, su atsikosėjimu krauju. Taip pat neretai šis gripas komplikavosi per širdies ir kraujagyslių sistemą.

Specifiško gydymo nebuvo. Viltys buvo siejamos su aspirinu ir salipyrinu, bet jos nepasiteisino. Dar daugiau, buvo fiksuoti atvejai, kai ligoniai mirėdavo, nes apsinuodydavo labai didelėmis aspirino dozėmis, kurias kai kurie gydytojai rekomendavo. Atsikosėjimo skausmus buvo bandoma mažinti narkotinėmis priemonėmis: kodeinu ar heroinu.

Pagrindinė pandemijos pamoka – būtina permąstyti sveikatos apsaugos sistemą. XX amžiaus pradžioje dauguma gydytojų užsiėmė privačia praktika ir pirmiausia aptarnavo tik elitą, o dauguma paprastų žmonių net neturėjo galimybės patekti pas gydytojus.

Natūralu, kad pasibaigus pandemijai, dauguma Europos valstybių pradėjo formuoti viešos sveikatos apsaugos koncepcijas. Atsirado pirmosios Sveikatos apsaugos ministerijos, turinčios savo biudžetus. Europoje buvo įvesta valstybės garantuota nemokama medicininė pagalba, o JAV buvo įvesta sveikatos draudimo, apmokamo darbdavių, sistema.

Beje, taip pat ir prieš šimtą metų vyko diskusijos, kiek nuo viruso padeda apsaugoti dezinfekcija, ar gali padėti apsauginės kaukės? Labiausiai apsauginėmis kaukėmis pasitikėjo Azijos gyventojai. Jos ypač išplito Japonijoje, jomis kurį laiką pasitikėjo ir nemaža dalis amerikiečių, tačiau Europoje jos ir toliau buvo vertinamos, kaip išskirtinai gydytojų profesijos atributas.

Parengė Andrius NAVICKAS

Įvykiai, komentarai

Karbauskizmo esmė – kuo blogiau visiems, tuo geriau mums!

„Kuo blogiau visiems, tuo geriau mums“, – sakė Vladimiras Iljičius Uljanovas, ta vienintele fraze apibūdinamas bolševizmo esmę. Šiandieną bolševizmo vado šmėkla tebeklaidžioja pasaulyje mumijos pavidalu, persikūnijusiu į putinizmą ir grasinančiu atkurti Sovietų sąjungą, tačiau mums gerokai ramiau – esame Europos Sąjungoje ir gynybiniame NATO aljanse.

Šiandieną visas pasaulis išgyvena Covid-19 pandemiją, ne tik varančią į kapus žmones, bet ir griauinančią valstybių ekonomikas. Visgi tai nereiškia, kad padėtis beviltiška: valstybės imasi apgalvotų veiksmų, kurie išsaugotų ir žmones, ir ekonomiką. Tiesa, tai padaryti labai sunku. Tačiau svarbiausia, kad šis siekis egzistuoja. Lietuva būtų ne išimtis, jei ne vienas piktinantis faktas – ir pas mus pandemija įsisiautėjo, deja, valdančioji dauguma suinteresuota, kad pandemija taptų kuo didesniu galvos skausmu naujam Seimo valdančiajam daugumai. Aki vaizdu, kad visiškai nepasirengta antrajai pandemijos bangai, negana to, kai kurie keisti sprendimai jau palietė ir Seimo darbą – ir sutapk tu man, lyg tyčia – valdančiosios daugumos seimūnus, tuo metu, kai reikia balsuoti už jų iškeltą Ministro Pirmininko kandidatūrą!

Seimo narys Kęstutis Masiulis savo paskyroje socialiniame tinkle

„Facebook“ lapkričio 24 d. parašė: „Kaip pranašavau, turime nežmoniškai prastą situaciją valstybėje. Į ją savo neveiklumu nesirengiant darbai Covid-19 epidemijos sąlygomis, įstūmė valstiečiai. Situacija beveik artima konstitucinei krizei. Net 15 Seimo narių (!), tai yra iš naujosios daugumos, turi izoliuotis, nes taip paaiškino A. Verygai palankus Nacionalinis visuomenės sveikatos centras, nors dauguma jų yra sveiki ir jų testai buvo geri. Tiesiog turi izoliuotis ir tiek. O balsuoti dėl naujosios Vyriausybės vadovės turime šiandien, vėliausiai poryt (balsuosime neturėdami 15 daugumos narių, kai daugumoje tėra 73 nariai...). R. Karbauskis liepė savo frakcijai būtinai balsuoti „prieš“.

Daroma viskas, kad Ingrida Šimonytė netaptų Vyriausybės vadove. Jeigu Vyriausybės vadovė nebus patvirtinta ir nebus Vyriausybės, tai Lietuvai galėtų grėsti nauji rinkimai. Kas yra nepateisinama!

O gal visgi Seimo nariai turėtų eiti balsuoti? Juk Seimo nariai, kaip ir kariai bei kiti pareigūnai yra davę priesaiką? Taip, sąlygos sudėtingos, bet priesaika tam ir yra, kad valstybės interesai yra svarbiau, nei asmeniniai reikalai.“

Žurnalistė Lina Pečeliūnienė jam pritarė, pastebėdama, kad „joks Veryga, joks centras negali atimti Seimo nario teisės balsuoti. Tai Konstitucijos pažeidimas“.

„Valstiečių-žaliųjų“ sąjungos lyderis Ramūnas Karbauskis, savo partijos nariams nurodęs ne balsuoti už Ingridos Šimonytės kandidatūrą (kaip kitaip suprasti jo tvirtinimą, kad „Mūsų frakcija, aš labai tikiuosi, visa balsuos „prieš“, nes tai yra labai normalus opozicijos žingsnis“?), patikino, kad šis sprendimas nėra susijęs su nesutarimais Seime dėl parlamento vadovybės formavimo, „valstiečiams-žaliesiems“ likus be Seimo pirmininko pavaduotojo posto.

Kodėl „valstiečiai-žalieji“ liko be šio posto, būtų kita kalba, tačiau sekusieji politines batalijas, naujam valdančiajam Seimo daugumai formuojant Seimo institucijas, negalėjo praspūsti pro akis provokuojantis R. Karbauskio elgesys – vien ko vertas per LRT parodytas I. Šimonytės apsilankymas pas „valstiečius-žaliuosius“, kuriame, jai nepėjus atsisėsti, pasitarimas baigėsi! (R. Karbauskui paklausus „Klausimų turite?“, o frakcijai paklusniai tylint pačiam ir atsakius: „Klausimų nėra. Pasitarimas baigtas.“) Toks politinis chamizmas – tiesiog tipiška R. Karbauskio politinė elgsena, skirta pamaloninti ir konsoliduoti savo rinkėjus, tepasižyminius neapykanta „lanzbergiui“ ir retai kada skaitančius ką nors daugiau nei „Vakaro žinias“ ar „Neličiamuosius“...

Visgi, kaip rašo LRT.lt: „Vidurdienį Seimas balsavo dėl Ingridos Šimonytės kandidatūros. Balsų dauguma jai buvo pritarė. Už I. Šimonytės tapimą premjere balsavo 62 Seimo nariai, 10 jų buvo prieš, o 41 susilaikė.“

Jurgis Razma: „Tarkimės, o ne kovokime!“

Išrinkta nauja Seimo pirmininkė ir jos pavaduotojai. Suformuoti komitetai ir patvirtinti jų pirmininkai. Pradėta svarstyti pateiktos naujosios Ministrų kabineto pirmininkės Ingridos Šimonytės kandidatūra. Pirmoji Seimo darbo savaitė buvo intensyvi ir labai darbinga. Naujojo Seimo darbas prasidėjo sklandžiai ir gana vieningai.

Teisių pamynimu, ignoravimu, nesiskaitymu viešojoje erdvėje skundėsi tik Valstiečių ir žaliųjų sąjunga. Jos lyderis Ramūnas Karbauskis pareiškė apskritai atsisakyantis Seimo nario mandato. Jo argumentai – naujosios daugumos savivalė, opozicijos teisių varžymas. Kas paskatino R. Karbauskį tokiam žingsniui, ar turi pagrindo jo pareiškimai?

Viena vertus, ne tik politikai, bet

ir Lietuvos žmonės, manau, jau gerai pažino R. Karbauskio asmenybę. Tai labai valdingas, aiškingas ir kerštingas žmogus. Praėjusiame Seime jis „kovojo“ su Prezidente, savo Vyriausybės ministrais, valstybės institucijomis, savo buvusiu dėstytoju, bendrapartiečiu ir Seimo pirmininku Viktoru Pranckiečiu.

Šią kadenciją jis pradėjo „kovą“ prieš kitą savo frakcijos narę Rimą Baškienę. Ji buvo Seimo vicepirmininkė, vertinamos jos savybės tartis, ieškoti kompromisų. Bet R. Baškienė ne kartą yra nepaklususi R. Karbauskio nurodymams. Tai politikė turinti įsitikinimus ir tvirtą laikyseną. Todėl pasiūlymą, kad R. Baškienė būtų Seimo vicepirmininke, R. Karbauskis, tuoj pat net nesvarstęs, atmetė ir pasiūlė kitą sau ištikimą kandidatę.

Būdamas Kultūros komiteto pirmininku R. Karbauskis nelabai rūpinosi kultūros reikalais (daug ką pasako faktas, kad nebuvo jokių reikšmingesnių sprendimų kultūros srityje). Tačiau jis nuolat „kovojo“ su žiniasklaida, kišosi į ministerijų darbą, nuolat primindavo idėjas kurti valstybines vaistines, banką, vėl politizuoti valstybinių įmonių veiklą. R. Karbauskis siekė „vadovauti“ valstybei ir tvarkytis joje kaip savo koncerne.

Pralaimėjus rinkimus ir atsідurus opozicijoje „valstiečių“ lyderis prarado turėtą įtaką, galias. Kita vertus, už R. Karbauskio skambaus pareiškimo matyti ir tam tikras politinės ateities planas. „Valstiečių“ lyderis siekia susikurti politinio „kankinio“ aureolę. Vos už gerų metų – savi valdos rinkimai. Jei prieš šiuos

Seimo rinkimus R. Karbauskis leido propagandinius leidinius „Neličiamieji“, iki būsimų rinkimų, nekyla net menkiausia abejonė, jis kurs melagienas apie „kerštingus konservatorius“, persekiojimą, politines patyčias. Ir tokiu būdu, o ne idėjomis, mėgins suvilioti nususukusius rinkėjus.

Lietuva susiduria su ypatingais sunkumais – pandemija bei jos nulemtais ekonominiais, finansiniais ir socialiniais iššūkiais. Manau, kad įveikti šias problemas galima tik telkiant visų – nesvarbu, pozicijos ar opozicijos – politinių jėgų darbą. Tik sutarus, bendra valia galima išeiti iš šios sudėtingos situacijos Lietuvai ir jos žmonėms su kuo mažesniais nuostoliais.

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Pristatyta Europos gynybos padėties apžvalga

Lapkričio 20 d. Europos gynybos agentūra (EGA) Europos Sąjungos gynybos ministrams pateikė savo pirmąją išsamią Europos gynybos padėties apžvalgą – taip vadinamąją Suderintos metinės peržiūros gynybos srityje ataskaitą. Tai pirmas kartas, kai EDA analizavo ir įvertino visų EDA valstybių narių gynybos išlaidas, bendrą Europos gynybos vaizdą, europiečių bendradarbiavimą gynybos srityje ir jo vystymo galimybes ateityje.

Ataskaitoje rekomenduojama sutelkti dėmesį į šešių naujos kartos didelio poveikio pajėgumų sistemų vystymą. Viena jų – Lietuvai itin

reikšmingas sustiprintas karinis mobilumas. Kitos sritys apima pagrindinio kovinio tanko vystymą, Europos patruliavimo klasės laivus, karių sistemas, kovą su bepiločių orlaivių sistemomis (UAS), patekimo į regioną užkirtimą ir regiono blokavimą (A2/AD) ir gynybą kosmose. Iš viso yra siūlomos 55 naujos galimybės šalims kartu plėtoti gynybos pajėgumus, kurios padėtų didinti bendras investicijas ir mažinti pajėgumų fragmentiškumą.

Europos gynybos agentūros valdančiosios tarybos vaizdo konferencijoje dalyvavęs laikinai pareigas einantis viceministras E. Misiūnas pabrėžė, kad sustiprintas karinis mobi-

lumas gali būti puikiu ES ir NATO bendradarbiavimo pavyzdžiu, kur kartu rengiami infrastruktūros standartai ir sienos kirtimo procedūros palengvintų karinių pajėgų judėjimą per ES šalis. Kita labai svarbi rekomendacija – didinti gynybos išlaidas, kurią Lietuva jau įgyvendina nuo 2018 m. skirdama 2 proc. BVP gynybai. Pasak viceministro, bendrai ES valstybės narės panaudos CARD rezultatus rengdamos atvirus ir įtraukius Nuolatinio struktūrizuoto bendradarbiavimo (PESCO) ir Europos gynybos fondo projektus.

„Pirmą kartą turime unikalią visų 26-ųjų EGA valstybių narių nacionalinės gynybos planavimo ir pajė-

gumų plėtros pastangų apžvalgą, – sako agentūros vadovas, ES vyriausiasis įgaliojtinis užsienio ir saugumo reikalams Josep Borrell. – Tai yra išsamaus dialogo su nacionalinės gynybos planuotojais ES lygmeniu rezultatas. Joje valstybėms narėms nurodomos sritys, kuriose yra didelis bendradarbiavimo Europos gynybos srityje potencialas, aprūpinant valstybių narių pajėgas modernia įranga ir pagerinant jų sąveikumą, be kita ko, BSGP misijų ir operacijų metu“.

EGA ir CARD dalyvaujančios valstybės yra visos ES valstybės narės, išskyrus Daniją.

KAM inf.

Rasa Juknevičienė: Kaip Europos istorija gali išgydyti praeities žaizdas

Išsaugoti savo krašto istoriją ateičiai per savo vaikus – tokia buvo daugelio mano tėvų, senelių kartos šeimų misija. Mano kartai teko nemažą savo gyvenimo dalį gyventi okupuotoje Lietuvoje, kur sumeluota, nusiūpta istorija buvo sovietinės imperijos vienu iš kertinių akmenų. Mano mamos šeima buvo ištremta į Sibirą pirmaisiais metais po okupacijos, dar iki Antrojo pasaulinio karo. Ištremta vien todėl, kad mamos tėvai buvo kaimo mokytojai. Mamos ir močiutės pasakojimai man, mano broliams buvo tikrosios istorijos pamokos, kurios neleido sovietiniam melui apraizgyti smegenų. Tačiau net ir atgavę Laisvę mes ne iš karto iš esmės suvokėme visą savo istoriją. Turėjome atviromis širdimis suprasti Holokausto siaubą Lietuvos žemėje ir aplinkui, skaudžiai atsivėrė dar Europoje mažai žinomo partizanų karo prieš sovietmetį Lietuvos miškuose žiaurumai. Tik pastaraisiais metais atrandame ir perlaidojame sovietų paslėptus savo Laisvės kovotojų, jų vadų palaikus.

Europos Parlamento rezoliucija, sugriovusi Kremliaus naratyvą

Mano vienas iš prioritetų, dirbant Europos Parlamente (EP), yra istorinės atminties tema. Pradėjau savo pirmąją kadenciją Parlamente 2019 m. liepą, kaip tik Ribentropo ir Molotovo pakto 80-mečio išvakarėse. Praėjusią vasarą kalbant su savo darbą EP baigusiu estų politiku Tune Kelam, kilo mintis pasiūlyti naujai išrinkto Parlamento darbotvarkei rezoliuciją ta svarbia Europos istorijai proga. Prisipažinsiu, tuomet dar nieko nežinojau apie Parlamento procedūras, tačiau ėmiausi darbo. Pavyko.

Šiandien turime oficialų ES dokumentą, kuriuo galime remtis, kalbėdami apie istorijos svarbą ateičiai ir atremdami dezinformaciją. 2019 m. rugsėjo 19 d. EP rezoliucija „Europos atminimo svarba Europos ateičiai“ buvo priimta 535 balsais „už“. Svarbu priminti, kad 2009 m. EP taip pat buvo priimta panašaus turinio rezoliucija. Istorinės tiesos požiūriu naujosios rezoliucijos tekste vienu svarbiausių ir pirmąkart rezoliucijų istorijoje įrašytu punktu laikyčiau šį: „Prieš 80 metų – 1939 m. rugpjūčio 23 d. – komunistinė Sovietų sąjunga ir nacistinė Vokietija pasirašė nepuolimo sutartį, žinomą Molotovo–Ribentropo pakto pavadinimu, ir jos slaptuosius protokolus, kuriais du totalitariniai režimai pasidalijo Europą ir nepriklausomų valstybių teritorijas ir sugrupavo jas į interesų sferas, o tai sudarė sąlygas išpliekti Antrajam pasauliniam karui“.

Šis sakinytis ir buvo esminė priežastis, kodėl šią rezoliuciją pastebėjo Kremlius. Praeitų metų gruodžio mėnesį rezoliucija atsidūrė prezidento Putino dėmesio centre. Supratome, kad šiuo dokumentu stipriai sugadinome Kremliaus ruošą didžiulę istorinio puolimo ataką, skirtą Antrojo pasaulinio karo pergalei 75-mečiui. Jei ne pandemija, ši data turėjo būti paminėta pompastiškais paradais su Vakarų lyderių dalyvavimu, pergalę vertinant pagal Stalino istorinę doktriną. Pagal planą, ne tik pačios Rusijos, bet ir ES viešoji erdvė turėjo būti pripildyta stalininio Antrojo pasaulinio karo naratyvo.

Kremliaus puolimas prieš Lenkiją

Iš pradžių buvau labai nustebusi, kad visas Kremliaus puolimas prieš

Rasa Juknevičienė – Europos Parlamento narė, EP grupės „Europos Atminčiai“ koordinatore

EP rezoliuciją buvo nukreiptas prieš Lenkiją ir Lenkijos parlamentarus, nors pirminis rezoliucijos tekstas gimė Lietuvoje, mano asistentės kompiuteryje.

Greičiausiai Kremlius tiesiog pražiopsojo rezoliucijos rengimo pradžią, o maži lietuviai Kremliui pasirodė pernelyg nereikšmingi. Kai telkiau paramą rezoliucijos idėjai ir jos priėmimui, į darbą įsitraukė ir latviai, ir bulgarai, ir rumunai, žinoma, ir lenkai. Jų pateiktos pataisos buvo svarbios.

Panašu, kad puolimas prieš Lenkiją buvo nukreiptas todėl, kad reikėjo surasti kokį nors ginklą tam, kad paneigtų svarbiausią rezoliucijos nuostatą – Antrąjį pasaulinį karą pradėjo susitarę abu totalitariniai režimai, abu diktatoriai. Ši nuostata, beje, buvo įrašyta pačioje pradinėje rezoliucijos stadijoje ir svarstant Europos Parlamente nesulaukė jokios kritikos ar abejonių ir buvo priimta be pataisų, tai yra tokia, kokia ir gimė mano asistentės kompiuteryje. Tai tik parodo, jog daugumai ES šalių atstovų Parlamente ši nuostata nekelia jokių abejonių ir leidžia tikėtis, jog Putino bandymai ištrinti akivaizdžius faktus nesulauks atgarsio Europoje.

Daliai parlamentarų iš pietinių Europos valstybių, ypač iš kairiųjų partijų, buvo nesuprantama, kodėl siūlome sulyginti nacizmą ir komunizmą. Rezoliucijos žodynas po svarstymo stadijos derybose šiek tiek keitėsi, tačiau išliko paminėta ir ši nuostata.

Taigi, komunizmo ir nacizmo sugyvinimas bei konstatavimas, kad

Antrąjį pasaulinį karą pradėjo susitarę abu – Hitleris ir Stalinas – ir yra labiausiai netinkami Kremliaus suplanuotam kitokiam Antrojo pasaulinio karo naratyvui. Sovietai pagal juos turi būti vertinami kaip vieninteliai tikri antifasistai, o visi, kurie tokiam pasakojimui nepitaria – fašistais. Rusijos politiniai lyderiai istoriją naudoja kaip įrankį siekiant sukurti teisėtumą namuose bei įrėminti savo elgesį tarptautinėje erdvėje. Tai politika, turinti pasekmes tiek šalies viduje, tiek užsienyje.

Stalinas heroizuojamas, o režimo nusikaltimai – aukštunami

Visos Rusijos kaimynystėje esančios valstybės yra Rusijos atakų smaigalyje, tačiau svarbiausias taikinys – pačios Rusijos visuomenė ir ypač jaunimas. Rusijos politiniai lyderiai nusitaisė ne tik į elektoratą, jaučiantį nostalgiją Sovietų laikams, tačiau ir į jaunąją kartą, kuri ugdoma remiantis nacionalistine ideologija apimant ir priešišką požiūrį į Vakarus, tariamai keliančius grėsmę Rusijai. Taip pat vadovaujamas *moto* „Tie, kurie kontroliuoja praeitį, kontroliuoja ateitį“.

Rusijoje Stalino vaidmuo heroizuojamas, to meto nusikaltimai ne tik pateisinami, bet ir aukštunami. Tai svarbu matyti ir vieningai veikti, nes demokratinio pasaulio tyla išugdys dar didesnę agresiją. Ar kas nors šiandien įsivaizduoja statomus paminklus Hitleriui Vokietijoje? Tikrai ne. O Stalinui Rusijoje jie statomi. Komunistiniai nusikaltimai nebuvo pasmerkti taip, kaip nacistiniai, todėl šiandien Rusijoje stalinizmas sugrįžta kitomis, tačiau taip pat agresyviomis formomis. Istorijos klastojimo atakomis esame testuojami, kiek toli leidžiama eiti.

Kol Rusija neįvertins savo istorijos taip, kaip ją įvertino Vokietija, tol Europos žemyne Antrojo pasaulinio karo linijos tebebus gyvos fronto linijos, o Europos žemėlapis tebebus vis dar subraižytas Ribentropo–Molotovo pakto linijomis. Tų linijų skiriamasis bruožas – demokratijos ir autokratijos erdvės.

Tą parodo ir šių dienų įvykiai Baltarusijoje.

Tačiau labiausiai nuo sovietinio totalitarizmo tebekenčia pati Rusija, niekaip nesugebanti įveikti savyje juodžiausių savo istorijos auglių.

Rezoliucijoje apie tai yra svarbus sakinytis taip pat: „Rusija tebėra didžiausia komunistinio totalitarizmo auka ir jos virsmas demokratine valstybe bus stabdomas kliūčių tol, kol vyriausybė, politikos elitas ir politinė propaganda toliau pateisins komunistinius nusikaltimus ir šlovins sovietinį totalitarinį režimą; todėl ragina Rusijos visuomenę susitaikyti su savo tragiška praeitimi“.

Reikia aiškios strategijos, kad istorija nebūtų ginklas prieš ES

Rusijos dezinformacinį karą, naudojant istoriją, prieš ES valstybes reikia ir įmanoma sustabdyti, jei ES turės stiprų bendrą supratimą, kad Europos istorija nėra tik Vakarų Europos istorija. Kai baigėsi Antrasis pasaulinis karas ir buvo nutrauktas kruvinas Holokaustas, didelė dalis dabartinės ES paskendo komunizmo tamsoje, milijonai žmonių ir po karo tebesikankino Stalino lageriuose. Jų niekas niekada neišvadavo taip, kaip buvo išvadotas Aušvicą ir iki šiol joks ES lyderis nėra padėjęs vainiko lagerio vietoje kur nors Norilske ar Krasnojarske.

Reikia aiškios strategijos, kad istorija nebūtų ginklas prieš Europos Sąjungą. Reikia paruošti ambicingą planą dėl istorijos mokymo mokyklose, kaip tai kviečia padaryti EP priimta rezoliucija.

Lietuvoje dažnai iš savo rinkėjų girdžiu nusivylimo žodžius, kad Vakaruose nesupranta mūsų istorijos. Tačiau reikia atsisukti ir į save. Ar mes suprantame ispanų, italų ar graikų istoriją, jiems gyvenant totalitarinių režimų sąlygomis? Ko gero, ne. Todėl reikia siekti, kad ES būtų ne tik bendra ekonominė rinka, ne tik bendra erdvė be sienų keliaujantiems, tačiau ir bendra erdvė mūsų skirtingai istorinei patirčiai ir atminčiai.

Šiandien EP turime įkūrę neformalią Atminties grupę. Neseniai virtualiai susitikome su Europos komisare Vera Jurova, atsakinga už teisingumą ir vartotojų apsaugą. Sutarėme bendradarbiauti, kad svarbiausios rezoliucijos nuostatos būtų įgyvendintos. Taip pat primenu, kad EP rezoliucija „ragina Komisiją veiksmingai remti istorinės atminties ir atminimo projektus valstybėse narėse bei Europos atminties ir sąžinės platformos veiklą, taip pat skirti reikiamus finansinius išteklius pagal programą „Europa piliečiams“ totalitarizmo aukų atminimui ir jų atminimo įamžinimui paremti, kaip pažymima Parlamento pozicijoje dėl 2021–2027 m. Teisių ir vertybių programos“.

Parengta pagal kalbą, pasakytą konferencijoje „Praeitis – ateičiai“

Džezkazganas-Rudnikas

Buvusio politinio kalinio Antano VAIČIŪNO atsiminimai

Laiškai buvo vienintelis ryšys su Tėvyne ir namiškiais. Atstumai iki lagerių buvo labai dideli. Pokario metais susisiekimas buvo labai sudėtingas ir sunkus. Geležinkelio stotyse buvo pilna karo invalidų, valkatų, vagių ir plėšikų. Traukiniai būdavo labai perpildyti, daugelis važiuodavo ant vagonų stogų. Mūsų žmonės dar prastai mokėjo rusų kalbą ir nebuvo įpratę važinėti tokius atstumus.

Pabaiga. Pradžia Nr. 40 (1398)

Ryšiai su Tėvyne – laiškai, siuntiniai

Iki 1954 m. pasimatymai lageriuose nebuvo leidžiami. Pagal galiojančias taisykles kalinys per metus galėjo parašyti du laiškus. Laiškus buvo galima rašyti tik rusų kalba ir neužklijuotus reikėjo atiduoti cenzoriui. Cenzorius galėjo savo nuožiūra konfiskuoti laišką, net nepranešdamas apie tai siuntėjui. Tie, kurie dirbdavo už zonos, kartais susipažindavo su laisvaisiais ir per juos išsiųsdavo laiškus, apeidami cenzūrą.

Toje gyvenvietėje buvo ir tremtinių čečėnų, bet jie gyveno uždara gyvenimą, su kitom tautybėm mažai bendraudavo. Jų gyvenvietė buvo aptverta aukšta akmenų tvora. Tą gyvenvietę vadindavo „Čečėngradu“.

Siuntiniai būdavo tik maisto. Juos atsiųsdavo giminės, artimieji, rečiau buvę kaimynai. Kai į lagerį atveždavo siuntinius, padarydavo tų laimingųjų sąrašą ir iškabindavo gerai matomoje vietoje. Jie po darbo sustodavo eile prie tam skirto sandėliuko ir ten prižiūrėtojas išduodavo siuntinius. Prieš atsiimant siuntinį, reikėdavo atspėti adresą, ir kai atspėji, tada tik atidaro siuntinį. Prižiūrėtojas patikrina turinį ir tada gali viską susidėti į maišelį. Dėžutės neduodavo. Grįžęs į baraką, turėdavai pavaišinti brigadininką, o kitiems – jau savo nuožiūra. Kad būtų išvengta vagysčių, maišelius pasidėti buvo galima „kaptiorkoje“ (sandėliuke). Ten gaudavai kvitą su numeriu. Žinoma, reikėdavo pavaišinti „kaptiorščiką“. Netepsi – nevažiuosi.

Steplago agonija

1953 m. dirbau DOZe. Vasario viduryje ant lentinės lauko išvietės durų atsirado užrašas: „Smertį Stalinu!“ Tą užrašą pamatė valdiška akis. Kilo triukšmas. Bandė nustatyti autorių. Nepavyko... Tada lagerio viršininkas Samuilov suvarė visus DOZo darbininkus į valgyklos salę ir valandą laiko auklėjo bei gąsdino. Baigdamas savo kalbą jis pasakė: „Ką jūs padarysit? Juk karo nebus! Na, o jeigu bus, na sustiprinsim režimą!“ Dar nespėjo nurimti tas skandalas ir sužinojome, kad Stalinas numirė.

Stalino mirtis kaip žaibas trenkė. Kaliniams įžiebė viltį, o viršininkams gerokai sujaukė protus. Visiems buvo aišku, kad permainos neišvengiamos.

1953 m. rudenį sužinojome, kad areštuotas Berija. Taip baigėsi 1953-iejai. 1954 m. vasario mėn. pabaigoje iš Norilsko lagerio pas mus atvežė apie 20 kalinių. Iš jų sužinojome, kad Norilске buvo sukilimas. Pas mus dar tylu – ramu.

1954 m. vasarą įvyko Kengyro sukilimas, o jo tragiška baigtis gerokai atšaldė karštas galvas...

1954 m. anksti rudenį į mūsų lagerį atvažiavo atstovai iš Maskvos (ne komisija). Surinkę žmones kieme jie aiškino apie būsimas permainas, žadėjo peržiūrėti bylas. Vienas iš kalinių paklausė: „Ar galima teigti, kad mes greičiau išbūsim katorgą, negu peržiūrės mūsų bylas?“

1954 m. vėly rudenį „ledai pajudėjo“. Išleido tuos, kuriems arešto metu nebuvo 18 metų. Kaip minėjau, 1954 m. anksty rudenį aš savo noru perėjau dirbti elektriku į šachtą Nr. 51. Kartą 1955 m. vasarą, grįždami iš darbo, pamatėme virš lagerio raudoną vėliavą! Valdžia nusprendė pradėti mus auklėti komunistine dvasia... Po darbo į barakus pradėjo ateiti „politrukai“ (politiniai vadovai) ir „pūsti“ mums komunistines idėjas. Jie suprato, kad „iš tų šiaudų nebus grūdų“, bet įsakymas nesvarstomas, o vykdomas.

1955 m. anksty rudenį po Vakarų Vokietijos kanclerio Konrado Adenauerio vizito į Maskvą laikraštį „Izvestija“ pasirodė įsakas, kad tiems, kurie karo metu buvo vokiečių nelaisvėje, bausmės laikas sumažinamas per pusę. Tai daugeliui įžiebė viltį išeiti iš lagerio, nes tie, kurie buvo areštuoti 1945 m., jau buvo išbuvę 10 metų.

1955 m. rugsėjo mėn. man liepė nueiti į specialųjį skyrių. Ten pasakė, kad bausmės man liko „tik“ 7 metai. Tada pradėjau domėtis užskaitomis, nes kol buvo 25 metai, tai mes į tas užskaitas nekreipėme dėmesio.

Lageris tapo gyveniete

1956 m. buvo Steplago tuštėjimo metai. Tačiau teisybė yra tokia: kas naudinga zuikiams, tas nenaudinga vilkams. Sumažėjus kalinių skaičiui, pradėjo mažinti sargybinių ir prižiūrėtojų etatus. Šachtose pradėjo trūkti darbininkų, tai atleistus prižiūrėtojus pradėjo siųsti į šachtas dirbti. Lagerio radijo mazgą, esantį štabe, prižiūrėjo buvęs kalinys latvis Dzenis. Aš kartais pas jį užeidavau.

Kartą, atėjęs prie štabo durų, pamčiau grupę buvusių prižiūrėtojų, ką tik gavusių pranešimus, kad jie atleidžiami iš tarnybos. Vienas iš jų buvęs vyresnysis prižiūrėtojas baškiras Nasirov visais „trimis aukštais“ keikė valdžią, kuri jiems tiek metų „kalė į galvas“, kad lageryje tik fašistai ir banditai, o dabar tie fašistai ir banditai jau geri... Jie važiuoja namo, o mes liekame durnių vietoje. Niekas į jo „matuškas“ nekreipė dėmesio, kiekvienam rūpėjo savi reikalai.

Visi matė, kad lageris gyvena paskutines dienas. Po pavasariųjų

Sveikiname

Garbingo 60-ojo jubiliejaus proga sveikiname LPKTS Jurbarko filialo narę Laimutę PARTIKIENĘ ir linkime:

*Kad tas siaurutis lieptas
tarp vakar ir dabar
nesamanotų, nesutrušty...
Kad akys vis ilgėtusi Dangaus,
kruopelė žemės, kad delnuos kvepėtų.*

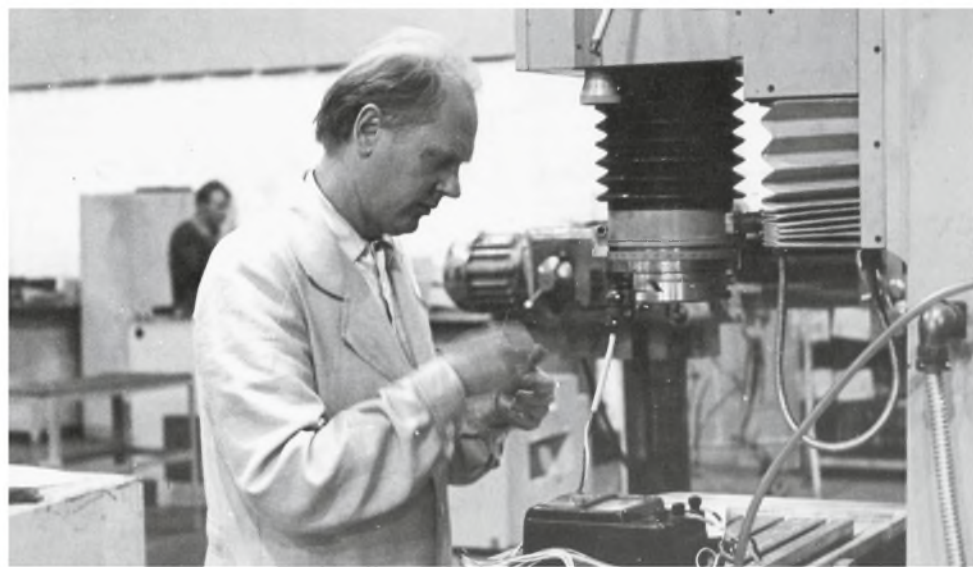
LPKTS Jurbarko filialas

*Nekviečiame... Gimtadienis ateina,
Kiekvieną kartą pasibeldžia į duris.
Jo sustabdyti niekaip neišeina,
Gyvenkime ir džiaukimės, kad esame jame...*

Nuoširdžiai sveikiname:

**Aldoną SEIBUTYTE-ŠTOČKUVIENĘ – 90-ojo,
Aldoną BUROKAITE-PAKETŪRIENĘ – 80-ojo,
Reginą MOTIEJŪNAITE-ŽEKIENĘ ir Paulių GAIGALĄ – 65-ojo** garbingo jubiliejaus proga, linkime stiprios sveikatos, sėkmingų ir prasmingų ateities metų, palaimintų iš Dangaus.

LPKTS Rokiškio filialas

Antanas Vaičiūnas Kauno staklių gamykloje. 1978 m.

komisijų lageris visiškai ištuštėjo. Tuos, kurių komisija neišleido, surinko ir išvežė į kitus lagerius, o lagerį 392/2 panaikino. Visą lagerio infrastruktūrą – 10 barakų, pirtį, skalbyklą, medicinos punktą iš MVD perėmė ŽKO (panaši kaip Namų valdyba). 1956 m. gegužės pabaigoje barakus pradėjo perstatyti į bendrabučius, tvoras nugriovė ir buvęs lageris pasidarė viena iš Rudniko gyvenviečių. Į ją pradėjo vežti komjaunuolius – 6-ojo penkmečio spartuolius.

Apie save

Aš, Antanas Vaičiūnas, Jono, gimęs 1931 m. spalio 25 d. Gegužių k., Paežerėlių valsč., Šakių aps., buvau areštuotas Kaune 1951 m. balandžio 28 d. Iki 1951 m. liepos 5 d. mane laikė Kauno saugumo rūsyje (Laisvės al. ir Vytauto pr., tada Stalino pr. ir Lenino pr. kampas). 1951 m. liepos 5 d. mane pervežė į kalėjimą Mickevičiaus g. ir patalpino į 66 kamerą, esančią trečiame aukšte. 1951 m. rugpjūčio 23, 24 ir 25 dienomis įvyko teismas. Teismo salė buvo Laisvės al. ir Mickevičiaus g. kampe. Teisė Pabaltijo karo tribunolas. Skeyrė 25 metus lagerio ir 5 be teisių.

Po teismo patalpino to paties kalėjimo rūsyje kameroje Nr. 5. Spalio mėn. pervežė į Vilniaus pėsniun-

timo kalėjimą, Kostiuškos g. Nr. 10. 1951 m. lapkričio 16 d. išvežė iš Vilniaus. Nuvežė į Čeliabinsko persiuntimo kalėjimą. 1951 m. gruodžio 8 d. – į lagerį p.d. 392/4-1 Džezkazgane.

1952 m. Naujųjų metų pirmąją dieną išvedė į darbą – vario bazę. Ją aprašiau skyriuje „Darbo objektai“. Teko dirbti šioje bazėje, Karpinskio karjere, DOZe ir šachtoje Nr. 51.

1955 m. rudenį gavau pranešimą, kad bausmė sumažinta iki 7 metų lagerio ir 2 metų be teisių. 1956 m. sausio 30 d. 20 val. išleido iš lagerio ir pasakė, kad rytojaus dieną turiu prisistatyti štabe. Nuėjęs į štabą sužinojau, kad važiuoti namo negalėsiu, nes dar paskirta tremtis. Štabo leitenantas paėmė mano asmens bylą ir nuvedė į komendantūrą. Komendantūra išdavė dokumentą, kurį vadindavo „Vilko bilietu“. Pacituosiu jį: „Pažyma išduota piliečiui Vaičiūnui Antanui, s. Jono, kad jam apribota judėjimo laisvė Džezkazgano rajono ribomis. Jis privalo registruotis du kartus kiekvieną mėnesį. Be žymos apie registraciją pažyma negalioja“.

Redakcijos pastaba: Antanas Vaičiūnas mirė Kaune 2011 m. lapkričio 22 d.

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
FONDO
LOGO

Istorija be „baltų dėmių“

Šaulių namai – tautos tvirtovės

Gintaras LUČINSKAS

Pabaiga. Pradžia Nr. 43 (1401)

Merkinės šaulių namai

1936 m. rugsėjo 20 d. Merkinės šaulių būrio susirinkime buvo nutarta statyti būrio namus. Nutarimo vykdymas pavestas būrio tarybai, įtraukiant į ją su sprendžiamojo balsu teise penkis tautos komiteto narius. Rugsėjo 23 d. Merkinės valsčiaus taryba skyrė sklypą Nemuno gatvėje, dar anksčiau skyrė 1000 litų. Šaulių būrys namų statybos fondui skyrė 1200 litų. Spalio 2 d. šaulių namų statybos komitetas (Merkinės šaulių būrio vadas Jokūbas Liaudinskis, Merkinės šaulių raitelių būrio vadas J. Vajėga ir Tautininkų sąjungos Merkinės apylinkės pirmininkas P. Žilinskas) namų projektą parengti nutarė pavesti geram architektui, užmokant jam iki 100 litų.

Buvo numatyta pastatyti erdvų, mūrinį 250 kv. m ploto pastatą, rūsyje su priešlėktuvine slėptuve bei ginklų sandėliu (tuo metu šauliai ginklus saugojo Merkinės policijos nuovados patalpose Dr. J. Bakšio g. bei Dariaus ir Girėno a. kampas). Apatiniame aukšte – 100 kv. m šaulių ugniagesių garažas, 50 kv. m skaitykla, 30 kv. m butas sargui, bufetas. Viršutinis aukštas – salė 300 žiūrovų, scena su užkulisiais (grindis nuleidžiant ugniagesių garažo sąskaita). Norėjosi šauliams patalpų štabo raštinei (20 kv. m), muziejui (60 kv. m) bei kambario kitoms organizacijoms (20 kv. m).

1937 m. liepos mėn. statybininkas Lazauskas sutiko pastatyti šaulių namus už 900 litų. Rugsėjo 6 d. Merkinės šaulių būrio taryba nusprendė, kad kiekvienas būrio šaulys po vieną dieną dirbs prie statybos.

Senajoje Nemuno gatvėje, labai vaizdingoje vietoje, buvo pastatyti erdvūs, mediniai šaulių bei šaulių ugniagesių namai. Statybose daug triūso įdėjo patys šauliai, ypač ugniagesiai. 1938 m. vasario 16 d. šventė jau vyko naujuose, nors ne visiškai užbaigtuose šaulių namuose.

Merkinės šaulių namai sudegė 1944 m., traukiantis vokiečiams, per Antrąjį pasaulinį karą.

Norulių šaulių namai

20 a. 3–4 dešimtmetyje Alytaus aps. Merkinės valsč. Norulių k., išsidėstęs tarp Pašilingės bei Rodukos kaimų, buvo Lietuvos placdaras kairiajame Merkio upės krante su Lenkija. 1937–1945 m. Norulių kaimo pakraštyje, prie kelio į Druskininkus, prie smiltingojo Stravėlių kalno, stovėjo prašmatnūs Norulių šaulių namai. Jie buvo kultūrinis-patriotinis šio lietuviškos žemės lopinėlio prie demarkacijos linijos židiny.

1935 m. spalio 16 d. pradėtos Norulių šaulių namų statybos, kai iškilmingai padėtas kertinis akmuo. Šaulių žurnalas „Trimitas“ apie No-

rulių šaulių namų statybą rašė: „Šaulių sklype vyko tikras skruzdėlynas. Vieni šauliai akmenis veža, kiti krauna, kasa, valo sklypą. Šauliai pasižadėjo kiek kas gali ligi 1936 m. sausio 1 d. suaukoti pinigų namų statybai“. Statybas vykdė patys šauliai, nutarta namų statybai samdyti tik meistrą. Statybos darbams vadovavo pasienio policijos rajono viršininkas, šaulys A. Dubauskas. Jis, kartu su kitais šauliais aukėjo statybai nemažai asmeninių lėšų. Kilo mediniai, dviejų aukštų, dengti cinkuota skarda šaulių namai. Juose buvo suprojektuota salė, patalpos pradinė mokykla, virtuvė, rūbinė ir kita. 1936 m. Norulių šaulių būrys surengė 12 įvairių vakarėlių, gautas pelnas buvo skirtas šaulių namams įrengti.

1937 m. kovo 20 d. Norulių kaimo mirė šaulių būrio namų fundatorius, 97 m. šaulys Juozas Valentukevičius. 1934 m. jis kartu su Juze Jazukevičiene šaulių namams padovanojo 1,5 ha žemės sklypą, o 1936 m. aukėjo asmenines pinigines lėšas.

1937 m. lapkričio 7 d. įvyko pirmasis vakaras dar ne visiškai užbaigtuose Norulių šaulių namuose. Šaulių namų įrengtoje koplytėlėje kas antrą savaitgalį buvo aukojamos šv. Mišios. Šaulių namai tapo pastovi šaulių, vietinių gyventojų susibūrimo, visų valstybinių švenčių, vakarėlių bei pasilinksminimų organizavimo vieta. 1940 m. vasario 16 d. šaulių namų salėje švęsta paskutinė nepriklausomos valstybės šventė.

Pirmosios sovietinės okupacijos metu Šaulių namai stovėjo nenaudo-

Nedzingės šaulių namai

1932 m. lapkričio 3 d. Nedzingės šaulių būrio valdyba kreipėsi į Merkinės valsčiaus savivaldybę, kad skirtų sklypą prie Nepriklausomybės kryžiaus šaulių namų statybai. 1933 m. kovo mėn. sklypas gautas. 1935 m. lapkričio 3 d. kreipėsi į šaulių techniką Tamošių Šibailą, kad jis parengtų namų projektą. Šaulių namų statybą paremti pinigais žadėjo apylinkės mokytojai, Merkinės valsčiaus taryba paskyrė 300 litų. 1936 m. kovo 15 d. Nedzingės šaulių būrio susirinkime kiekvienas šaulys pažadėjęs duoti 10 litų. Šauliai galėjo prisidėti ir savo darbu, vieną darbo dieną, įvertinant 2 litais. Kirsti mišką, vežti iš jo medžiagą ir akmenis nutarta tautos būdu. Surengus rinkliavą tarp Nedzingės apylinkės gyventojų bei daiktinę loteriją, 1936 m. vasarą jau turėta 2000 Lt.

1937 m. rugpjūčio 30 d. Nedzingės šaulių būrio taryba nutarė siū-

Nedzingės šaulių namų statyba. 1936 m. vasara.

Nuotr. iš A. Jakubavičiaus archyvo

Renkamos lėšos Merkinės šaulių namų statybai. Merkinė, 1937 m.

Nuotr. iš LCVA

jami, apleisti. Jie nyko ir antrosios sovietinės okupacijos metu. Juose buvo įsikūręs sovietinis pareigūnas Pušeckis. Apie 1946–1947 metus Norulių šaulių namai sudegė. Įtariama, kad juos padegė lietuvių partizanai, kad čia neįsikurtų sovietų karinis dalinys.

lyti Merkinės valsčiaus valdybai už 1900 Lt pastatyti tiltą per Vinkšnines upę ties Girkalnio kaimu. 1938 m. pradžioje šaulių namuose dėtos lubos ir grindys, įstiklinti langai, įrengtos krosnys.

Šaulių namai atidaryti ir pašventinti birželio 12 dieną.

1940 m. sausio 1 d. šaulių namuose atidaryta skaitykla.

Po sovietų reokupacijos 1944 m., buvusiuose šaulių namuose įsikūrė kultūros namai, biblioteka, medicinos punktas. Pastatas išlikęs iki šių dienų.

Perlojos šaulių namai

Būrio vadas J. Lukoševičius ragino: „Visus kaip vienam prie namų statybos prisidėti taip, kaip ginant Perloją nuo lenkų 1918–1921 m.“ 1933 m. sausio 30 d. pradėta vežti iš miško nupirkta mediena, planuojant tais pačiais metais pastatyti sienas iki stogo ir uždengti. Balandžio 3 d. antrą kartą organizuota talka vežti medienai iš miško. Talkoje dalyvavo 13 vežimų su 30 šaulių. Gegužės 26 d. XIX Alytaus šaulių rinktinės valdyba pasiūlė įsigyti LŠS centre esantį paruoštą šaulių namams planą – projektą su visa sąmata.

Perlojos būrio šauliai, 1934 m. žiemą dirbdami valstybiniuose miškuose, 5 procentus uždarbio paskyrė šaulių namams. Tokiu būdu surinkta 500 Lt.

1938 m. šaulių namai su sale ir skaitykla galutinai dar nebuvo įrengti, tačiau tų metų spalio 23 d., minint Perlojos šaulių būrio įkūrimo 20-ąsias metines, buvo pašventinti ir atidaryti. Minėjime dalyvavo LŠS at-

stovas V. Daudzvardas, Kauno V valstybinės gimnazijos mokytojai Dambrauskas ir Vasiliauskas, svečiai iš XIX Alytaus šaulių rinktinės štabo, Merkinės šaulių būrys su vėliava ir orkestru, Nedzingės šaulių būrio atstovai. Kapus, kur ilsisi žuvę šauliai V. Kaminskas ir A. Dabrilka, kun. L. Petkelis, pašventino Perlojos parapijos klebonas kun. J. Svirskis. Merkinės šaulių būrio orkestras grojo P. Vaičiūno eilėmis „Kritusiems šauliams“; ant kapų padėta gėlių. Paskui prie Vytauto Didžiojo paminklo Kauno gimnazijos mokytojai šauliams įteikė dovaną – 4 šautuvus ir šovinių; ceremonijoje dalyvavo XIX Alytaus šaulių rinktinės vado padėjėjas kpt. D. Jėčys. Įvyko šaulių paradas, pagerbiant Prezidentą A. Smetoną ir Lietuvos kariuomenės vadą brig. gen. S. Raštikį.

Šaulių namų salėje klausytasi paskaitų, vykdavo pobūviai, kuriuose scenos vaizdelius vaidino pradinės mokyklos mokiniai.

Po sovietų reokupacijos 1944 m., buvusiuose šaulių namuose įsikūrė kultūros namai. Apie 1973 m. pastatas nugriautas.

Pro memoria

Mus paliko iškili asmenybė Vytenis Rimkus

Šį lapkritį Kūrėjas Amžinybėn pasikvietė profesorių, tremtinių, politinių kalinių Vytenį Rimkų. Lietuva ir Šiaulių kraštas, šeima, artimieji ir bendraminčiai neteko nuostabaus žmogaus, aktyvaus visuomenininko; Lietuvos meno, kultūros bendruomenė – vieno žinomiausių šalies menotyrininkų, savito dailininko; akademinė Lietuvos bendruomenė – puikaus mokslininko. Profesorius Vytenis Rimkus – viena iškiliausių asmenybių, dariusių reikšmingą poveikį Šiaulių miesto, Šiaulių rajono, Šiaulių krašto ir visos Lietuvos dvasiniam, kultūriniam, istoriniam ir politiniam gyvenimui.

V. Rimkaus gyvenimas ir veikla – ištisa Tėvynės Lietuvos epocha: nuo Atkurtos Lietuvos valstybės per okupaciją, tremtį, sovietmetį, išsilaisvinimą, Atkurtą Nepriklausomą Lietuvą iki šiandienos Lietuvos valstybės, apie kurią jis nuolat mąstė, ją kūrė, ją rūpinosi ir labai mylėjo.

V. Rimkus gimė 1930 m. Zatišių vienkiemyje prie Bazilionų, Šiaulių rajone, Jaroslavo ir Apolonijos Rimkų šeimoje. Tėvas Jaroslavas Rimkus – žymus pedagogas, dailininkas, etnografas, publicistas, 1918–1934 metais mokytojaves Šiaulių berniukų gimnazijoje. Rimkų šeimoje

augo trys dukros Irena, Elena ir Elzbieta bei trys sūnūs Vytenis, Vaidevutis ir Alfonsas.

Sovietams okupavus Lietuvą, 1949 m. kovo 25 d. visa Rimkų šeima buvo ištremta į Irkutsko srities Alzamajaus rajoną, kur laukė labai sunkūs išbandymai – sunkus darbas, maisto trūkumas, šaltis. Tremtyje Vytenis su draugu Juozu Balčiūnu pradėjo leisti laikraštuką „Taiga“, dėl kurio abu buvo areštuoti ir nuteisti aukščiausia – mirties bausme. Tuo laiku panaikinus mirties bausmę, ji Vyteniui buvo pakeista į 25 metus lageriuose ir 10 metų tremties.

1958 m. visa Rimkų šeima grįžo į Lietuvą. Tėvynėje draugai Vyteniui padėjo surasti darbą – iš pradžių Zoknių kariniame aerodrome, vėliau – Šiaulių autobusų parke. Būdamas itin gabus dailei 1960 m. V. Rimkus įstojo į Leningrado Iljos Repino dailės instituto neakivaizdines dailės studijas, kurias su pagyrimu baigė 1966 m.

Gabus menininkas pradėjo dirbti tuometiniame Šiaulių pedagoginiame institute, 1974 m. apgynė dailėtyros daktaro, o 1977 m. – dailėtyros habilituoto daktaro disertacijas. 1988 m. Vyteniui Rimkui suteiktas profesoriaus mokslinis laipsnis.

Šiaulių aukštojoje mokykloje Vytenis Rimkus skaitė meno istorijos paskaitas, vadovavo studentų ir magistrantų diplominiams darbams, buvo doktorantūros komitetų narys Lietuvos universitetuose, Dailės akademijoje, Meno ir kultūros institute.

Profesorius V. Rimkus – keliasdešimties knygų istorijos, menotyros, dailės, tautodailės temomis autorius, daugybės knygų, monografijų, leidinių bendraautorius. Yra publikavęs tūkstančius straipsnių periodinėje spau-

doje, moksliniuose ir publicistiniuose žurnaluose, parengęs per 300 straipsnių enciklopediniams leidiniams. Per šimtą straipsnių, išverstų į 11 užsienio kalbų, apie Lietuvos meną, dailę, tautodailę, kultūrą buvo publikuota užsienio šalių leidiniuose. Iš viso jo asmeninėje bibliografijoje – per 3600 publikacijų.

Profesorius V. Rimkus aktyviai dalyvavo visuomeniniame gyvenime, buvo aktyvus Lietuvos dailininkų sąjungos, Lietuvos tautodailininkų sąjungos, Lietuvos mokslininkų sąjungos, Lietuvos kraštotyros draugijos narys, aktyviai dalyvavo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos veikloje, taip pat įvairių organizacijų – „Lions“ klubo, Sv. Kazimiero ordino ir kitų visuomeninių draugijų veikloje.

Profesorius Vytenis Rimkus padėjo atrinkti ir gražinti į Lietuvą visuomenės veikėjų Kazimiero ir Stanislavos Venclauskių dokumentinį turtą, jam paskatinus šios šeimos rūmai Šiauliuose buvo padovanoti Šiaulių „Aušros“ muziejui. Jis yra surinkęs gausią Šiaulių istorijos leidinių, periodinės spaudos, atvirukų, knygų kolekciją.

Reikšmingą indėlį į Atkurtos Nepriklausomos Lietuvos istoriją profesoriaus Vytenis Rimkus įnešė ir dalyvaudamas Lietuvos, Šiaulių politiniame gyvenime. 1990–1995 metais Vytenis Rimkus visuomenei tarnavo dirbdamas Šiaulių miesto tarybos deputatu, o 1995–1997 ir 1997–2000 metais – Šiaulių miesto tarybos nariu.

Vytenis Rimkus – nusipelnęs iškilių apdovanojimų ir garbės vardų. Už tautodailės populiarinimą jam buvo paskirta Lietuvos meno kūrėjų asociacijos premija, 1995 m. jam įteikta Stasio Šalkauskio premija, 2003 m. – Jono Basanavičiaus premija, 2005 m. – Kultūros

Išėkitės ramybėje

Boneventūra Mikalčiūtė-Gulbinienė
1929–2020

Gimė Šiaulaičių k., Radviliškio r. Buvusi politinė kalinė. 1950–1956 m. kalėjo lageryje Karagandoje. Iš tremties grįžo į Šiaulaičius, sukūrė šeimą. Nuo 1968 m. gyveno Radviliškyje, dirbo tarnautoja paruošų kontoroje. Užaugino dukterį. Buvo aktyvi LPKTS Radviliškio filialo narė.

LPKTS Radviliškio filialas

Vytautas Grigaitis
1932–2020

Gimė Kėdainių aps., Baisogalos valsč., Juodupių k. Tėvai turėjo 18 ha ūkį, bet vertėsi sunkiai. Vytautas mokėsi Augmenų pradinėje mokykloje. 1945 m. buvo trims paroms suimtas NKVD ir stribų. 1948 m. buvo suimta vyresnioji sesuo Elena, apkaltinta ryšiais su partizanais. 1949 m. su senyvais tėvais ir dar viena seserimi ištremtas į Irkutsko sr., Tulūną. 1951 m. atvyko specialiai valstybės saugumo tyrėjų grupė nustatyti kontaktus tarp Kauno studentų ir tremtinių jaunuomenės. Kratos metu pas Vytautą rasta užrašų knygutė su lietuviškų liaudies dainų ir kitų poetų tekstais. Nuteistas 10 m. lagerio. Buvo kalinamas Bratsko, Čeremchovo lageriuose. O nuo 1952 m. buvo kalinamas Angarsko mst., kitam priemiesčio lageryje, kuriame daugiausiai kalėjo kalinių su kriminaliniais nusikaltimais. Po Stalino mirties paleistas iš lagerio grįžo pas tėvus į Tulūną. Dirbo miško apdirbamosios pramonės įmonėje įvairius anksčiau, nei buvo galima. Grįžo tik 1962 m., tėvui mirus, kartu su motina. Kadangi namų nebuvo likę, tai beveik 10 m. nuomojosi kampą pas gerus žmones Baisogaloje. Vytautas įsidarbino statybos įmonėje – Šeduvos KMK. 1970 m. gavo žybinį butą Baisogaloje, sukūrė šeimą. Užaugino sūnų ir dukterį. 1992 m. išėjo į pensiją. Buvo aktyvus Lietuvos Nepriklausomybės siekėjas. 1990 m. po kruvinos Sausio 13-osios nakties vyko budėti į Vilnių prie Parlamento rūmų. Priklausė Šiaulių sąjungai, buvo aktyvus filialo narys, dalyvavo buvusių tremtinių ir politinių kalinių renginiuose.

LPKTS Radviliškio filialas

ministerijos premija. 2000-aisiais jam suteiktas Šiaulių miesto garbės piliečio vardas, o 2018 m. vasario 16-ąją, minint Atkurtos Lietuvos valstybės 100-metį, jam suteiktas Šiaulių rajono garbės piliečio vardas.

Ilgai dar kultūros, dailės, istoriniuose, švietėjiškuose, tremtinių bendrijos ar kituose renginiuose dairysimės šios iškili asmenybės,

spėliosime, ką vienu ar kitu klausimu pasakytų profesorius Vytenis Rimkus.

O jis, nuėjęs ilgą, ne lengvą, tačiau labai prasmingą gyvenimo kelią, ilsisi Šiaulių rajono Bazilionų miestelio kapinaitėse, greta savo tėvelių, kurių Amžinojo poilsio vietą globoja išraiškingai parimusi Kenčiančio Kristaus skulptūra.

LPKTB Šiaulių filialas

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

Savaitraščio vadovė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1310 egz. Kaina 0,90 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

Projektas „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia (2020 m. skirta 11800 eurų)

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Žmogus, stovėjęs Lietuvos valstybės atkūrimo ištakose – dim. plk. ltn. Jonas Kliauza

(atkelta iš 1 psl.)

Kol užėmė neaukštas pareigas, niekas jo tikra istorija per daug nesidomėjo. Savo darbą jis dirbo puikiai, dokumentai buvo sutvarkyti, rūpyba veikė be priekaištų, nuolat universitetą varginusios revizijos baigėsi, nes neberasdavo trūkumų. Todėl instituto rektorius prof. A. Čyras 1979 m. nusprendė pasiūlyti J. Kliauzai ūkio prorektorius pareigas. Buvo netgi išleistas įsakymas apie priėmimą į naujas pareigas. Deja, kaip tik tos pareigos partijos komitetą privertė atidžiau pasidomėti J. Kliauzos istorija.

Pasineria į Sąjūdžio veiklą

Įsakymą apie priėmimą turėjo patvirtinti LKP Vilniaus miesto komiteto 1-asis sekretorius Vytautas Sakalauskas. Įsakymas patvirtintas nebuvo. J. Kliauzą išsikvietė Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministras Henrikas Zabulis, paaiškino, kad su tokia istorija ir dar esant nepartiniam ne tik nešviečia jokios aukštos pareigos, bet dabar iškilo rimta grėsmė ir esamoms pareigoms, ir net šeimai. Jis pasiūlė užbaigti marksizmo-leninizmo universitetą prie VISI, skirtą universiteto pedagogams. Pabijojęs dėl šeimos J. Kliauza sutiko, įstojo ir užbaigė šį universitetą kartu su žmona. Tačiau buvo aišku, kad tai tik būtinosios išlikimo priemonės.

Prasidėjus Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio judėjimams, J. Kliauza visa širdimi pritarė šioms idėjoms, įsijungė į Sąjūdžio veiklą, buvo VISI administracijos Sąjūdžio grupės vadovu. Kaip Sąjūdžio atstovas dalyvavo Vilniaus miesto tarybos rinkimuose ir buvo išrinktas į Vilniaus miesto pirmo šaukimo Deputatų Tarybą. 1990–1995 m. vadovavo Biudžeto ir finansų deputatų grupei. Buvo Teisėtvarokos komisijos narys ir visą kadenciją dalyvavo komisijos veikloje.

1989 m. docentams Sausanavičiams įkūrus fondą, skirtą nuo sovietinės armijos besislapstantiems jaunuoliams, būtent J. Kliauza pasirūpino, kad šis fondas turėtų savo specialiąją sąskaitą, į kurią aukojantieji galėtų pervesti pinigus. Kuo tik galėdavo, prisidėjo prie Sąjūdžio veiklos, dalyvavo susibūrimuose, budėjimuose, barikadų statymuose. Tačiau J. Kliauzos veiklą gerokai varžė darbas institute, 1990 m. virtusiam Vilniaus Gedimino universitetu.

J. Kliauzos bendramintis, geras pažįstamas (dabar buvęs Lietuvos kariuomenės vadas, dimisijos generolo leitenantas) Arvydas Pocius buvo vienas iš pirmųjų apsilikęs Savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos uniformą, vos tik Lietuvos Seimas 1991 m. sausio 17 d. pasakė apie tokios organizacijos įkūrimą. Naujajai tarnybai reikėjo

patikimų žmonių, kurie padėtų pakloti pagrindus tarnybai, kurią reikėjo kurti nuo nulio. Žinodamas J. Kliauzos sugebėjimus tvarkyti ūkį, šios tarnybos Štabo viršininko pavaduotoju dirbantis A. Pocius 1991 m. gegužės mėn. pakvietė J. Kliauzą prisijungti prie SKAT. Suderinus aplinkybes su SKAT štabo viršininku J. Geču, J. Kliauza nusprendė pereiti dirbti į SKAT štabo viršininko pavaduotoju aprūpinimui (užnugariui / logistikai) nuo 1991 m. rugpjūčio 24 d. Čia dirbo iki išėjimo į atsargą.

Darbas SKAT

J. Kliauzai pradėjus dirbti SKAT, aprūpinimo tarnybos net nebuvo. J. Kliauzos vadovaujama SKAT pradėjo vykdyti turto apskaitą ir kitus veiklai reikalingus darbus. Pirmomis pasisiūtomis uniformomis SKAT pasipuošė pirmame kariuomenės parade 1991 m. lapkričio 23 d.

1999 m. kovo 3 d. kartu su kitais išėjusiais į atsargą karininkais ir kariais J. Kliauza dalyvavo Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos kūrime. Jis išrinktas Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos prezidentu ir vykdė šias pareigas iki 2005 m.

Prie Parlamento barikadų 1991 m. J. Kliauza - viduryje

J. Kliauzai vadovaujant buvo pagaminta asociacijos atributika ir apdovanojimai Lietuvos ir užsienio kolegoms, prisidedantiems prie Lietuvos kariuomenės stiprinimo ir propagavimo.

Su ltn. Nerijaus Treinio pagalba sukurta vėliava, asociacijos nario ženklas ir pasižymėjimo ženklai „Asociacijos sidabro ženklas“ ir „Asociacijos aukso ženklas“ bei „Trijų kalavijų kryžius“.

Rezervo karių asociacijos atstovai buvo kviečiami į kitas NATO valstybes dalyvauti seminaruose, konferencijose ir mokymuose, teko pabuvoti: Švedijoje, Danijoje, Suomijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Čekijoje, Lenkijoje ir žinoma Estijoje ir Latvijoje. Panašius seminarus ir konferencijas asociacija organizavo ir Lietuvoje.

2000 m. Lietuvos rezervo karių asociacija buvo priimta į NATO valstybių rezervo karių konfederaciją CIOR asocijuota nare, o

2004 m. birželio mėn. (Lietuvai įstojus į NATO) ir tikraja jos nare.

2005 m. birželio 4 d. kolegų raginamas J. Kliauza įkūrė Lietuvos kariuomenės Veteranų draugiją prie Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos. Jos tikslas – palaikyti Rezervo karių asociaciją, kad jos pozicijos nesulipnėtų. J. Kliauza išrinktas draugijos vadu ir juo išbuvo iki 2010 m.

Tačiau Rezervo karių asociacijos tuometinė veikla daugelio Veteranų draugijos narių netenkino (draugijai trūko veiklos, renginių), todėl 2010 m. vasarą J. Kliauzos sodyboje grupė veteranų nutarė įkurti savarankišką Karių veteranų asociaciją. Šios asociacijos prezidentu vėl išrenkamas J. Kliauza.

Aktyviai reikėsi sporte

Būdamas prezidentu, J. Kliauza pasirūpino, kad kiekvienas veteranas turėtų savo veterano žiedą. Veterano žiedas pagamintas pagal Šaulių sąjungos žiedo, kuris buvo išleistas 1930 m. Vytauto Didžiojo mirties 500 metų proga, pavyzdį.

Visuose J. Kliauzos biografijos vingiuose liko nepaminėti keli svarbūs dalykai. Pirmiausia sportinė veikla. Visą gyvenimą, kol smarkiai nepašlėjo sveikata, J. Kliauza aktyviai sportavo: mokykloje mėtė diską, kūjį ir ietį, stumdė rutulį, važinėjo dviračiu ir slidinėjo, kilnojo svarsčius.

Įstojęs į universitetą J. Kliauza lankė lengvosios atletikos ir Sambo imtynių treniruotes. Buvo universiteto ir Pabaltijo aukštųjų mokyklų varžybų nugalėtoju, respublikos prizininku ir respublikos Sambo rinktinės nariu. Įvykdė kandidato į sporto meistrus reikalavimus.

10 metų buvo Vilniaus miesto Sambo ir Dziudo federacijos prezidentu, respublikinės kategorijos sporto teisėju. Be to, įkūrė VISI studentų rinktinę, kuri tuo metu buvo viena iš stipriausių studentų rinkinių.

1989 m. kartu su Arvydu Pociumi, Antanu Bubneliu ir kitais kolegais įkūrė pirmą nepriklausomą Lietuvos Dziudo federaciją Lietuvoje ir buvo išrinktas jos prezidentu. J. Kliauza gali pagrįstai didžiulis, kad jam vadovaujant Lietuvos dziudo federacija įstojo į Europos ir Tarptautinę Dziudo Federaciją, o 1992 m. pirmas jau Nepriklausomos Lietuvos dziudo sportininkas dalyvavo Olimpinėse žaidynėse Madride. Šiai federacijai J. Kliauza vadovavo iki 1993 m. rudens.

Pasiekimai įvertinti

Daugelis J. Kliauzos pasiekimų pastebėti ir įvertinti. Jis buvo apdovanotas ne vienu sporto medaliu ir diplomu. Už pirmo Nepriklausomos Lietuvos Dziudo sportininko delegavimą į Olimpiadą Madride apdovanotas Ispanijos Dziudo federacijos prezidento padėkos raštu, KASP vado padėkos raštais ir vertingomis dovanomis, KA ministro Vardiniu ginklu, vardiniu laikrodžiu ir medaliu „Už nuopelnus“ krašto apsaugai.

Taip pat J. Kliauza apdovanotas LR Prezidento Sausio 13-osios atminimo medaliu ir pakvietimo į NATO ženklą, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos padėka ir 1-o laipsnio medaliu „Buvome, Esame, Būsime“, Švedijos rezervo karininkų federacijos SVEROF medaliu, Estijos rezervo karininkų federacijos ROK „Sidabrinis kryžiumi“ ir „Garbės ženklu“, Latvijos rezervo karininkų asociacijos RVK 2-os pakopos „Nuopelnų kryžiumi“, NATO valstybių rezervo karių konfederacijos CIOR „Aukso ženklu“ ir Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos pasižymėjimo „Sidabrinis ženklu“ ir „Trijų kalavijų kryžiumi“.

Už nuopelnus Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijai J. Kliauzai 2004 m. suteiktas Asociacijos garbės prezidento vardas.

2016 m. jis buvo apdovanotas Karių veteranų asociacijos „Didžiojo kryžiumi“.

2020 m. spalio 14 d. netekome išskirtinės asmenybės, Lietuvos laisvės gynėjo savanorio, dim. plk. ltn. Jono Kliuzos. Jonas Kliauza Amžinojo poilsio atgulė Kairėnų kapinėse, Vilniuje.

Amžina šlovė ir garbė Lietuvos laisvės gynėjams.

Plk. ltn. Jono Kliuzos artimųjų ir Lietuvos karių veteranų asociacijos vardu dėkojame Lietuvos kariuomenės vadui gen. ltn. Valdemarui Rupšui, KASP vadui plk. Dainiui Pašvenskui, KASP Didžiosios Kovos apygardos 8-osios rinktinės vadui plk. ltn. Vaidotui Šidlauskui, Lietuvos kariuomenės sausumos pajėgų Didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų bataliono orkestro fleitininkui srž. Algirdui Tamulaičiui, savanoriams, bendražygiams, visuomeninių organizacijų, remiančių krašto apsaugą nariams, visiems, padėjusiems ir dalyvavusiems palydinti į paskutinę kelionę Lietuvos kariuomenės Karių veteranų asociacijos steigėją ir ilgametį prezidentą dim. plk. ltn. Joną Kliuzą.

Zigfridas JANKAUSKAS.

Gintautas TAMULAITIS.

Aleksandras VITKUS